

Nr 272.

Ankom till riksdagens kansli den 8 november 1946 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde.

(3:e avd.)

Driftbudgeten.

Sjunde huvudtiteln.

1:o) **Statens avtalsnämnder.** I propositionen nr 311 har Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln (bilaga 5, punkt 1, s. 47—54 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 oktober 1946) föreslagit riksdagen att till Statens avtalsnämnder å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor.

Antalet kollektivavtalsanställda i statens tjänst uppgick vid senaste årskiftet till mellan 70 000 och 80 000. Även vid de statliga bolagen finnas stora grupper kollektivavtalsanställda; det sammanlagda antalet torde uppgå till över 15 000.

Det har ansetts angeläget, att kollektivavtalsfrågorna inom de olika förvaltningsområdena bli föremål för ett i möjligaste mån enhetligt bedömande. Detta gäller såväl förhandlingarna om slutande av kollektivavtal som regleringen av de tolknings- och tillämpningsfrågor, vilka uppkomma under avtalens löptid.

Frågan om ett samordnande organ på avtalsområdet har fått en partiell lösning, i det att avtalsnämnder inrättats dels enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 september 1943 inom försvaret (försvarets avtalsnämnd) och dels enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 februari 1945 för postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen (kommunikationsverkens avtalsnämnd). I fråga om dessa nämnder må följande uppgifter meddelas.

Försvarets avtalsnämnd består av ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t, samt åtta ledamöter, utsedda av respektive myndigheter. Sekretariat åt nämnden tillhandahålles av försvarets fabriksstyrelse.

Kommunikationsverkens avtalsnämnd består av ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t, samt fem ledamöter, utsedda av verksstyrelserna. Denna

nämnds sekretariat tillhandahålles likaledes av försvarets fabriksstyrelse, men kostnaderna därför bestridas av verken.

Avtalsnämnderna ha att beträffande den kollektivavtalsanställda personalen dels taga befattning med tvister rörande kollektivavtalens tolkning under löpande avtalsperiod, dels ock medverka vid slutandet av kollektivavtal. Deras närmare befogenheter i dessa avseenden äro olika, i det att försvarets avtalsnämnd har att i viss utsträckning fatta avgöranden för myndigheternas räkning, varemot kommunikationsverkens avtalsnämnd mera är att betrakta som ett rådgivande organ, vars verksamhet icke innebär att myndigheterna avkopplas från ansvaret för avgörandena.

Vad angår de närmare befogenheterna för försvarets avtalsnämnd äro myndigheterna inom försvaret skyldiga att hänskjuta alla tolkningsfrågor av principiell vikt eller mera betydande ekonomisk räckvidd till avtalsnämnden. Vederbörande verk är berättigat att utan egen prövning följa avtalsnämndens beslut eller rekommendationer i sålunda hänskjutna tolkningsfrågor. Hyser verket annan mening än nämnden, har verket att på nytt underställa frågan nämndens bedömande, innan beslut fattas.

Försvarets och kommunikationsverkens avtalsnämnder äro att betrakta som provisoriska institutioner inrättade i avvaktan på en lösning av frågan om samordnande av kollektivavtalsärendenas handläggning inom hela det statliga avtalsområdet. Det har nu ansetts påkallat att till behandling upptaga frågan om en utbyggnad av förhandlingsinstitutionen till att omfatta hela statsförvaltningen. I samband härmed har man även övervägt frågan om de motsvarande anordningar som böra vidtagas för de statliga bolagens avtalsfrågor. Hithörande spörsmål ha förberedelsevis behandlats i en *inom finansdepartementet upprättad promemoria*, vilken varit föremål för remissbehandling hos ett flertal myndigheter.

I promemorian har, vad först angår utbyggnaden av förhandlingsinstitutionen inom den egentliga statsförvaltningen, uttalats att en sådan åtgärd även borde innefatta tillskapande av ett organ för samordnande av avtalsverksamheten inom hela förvaltningen. En dylik utbyggnad kunde tänkas ske efter två linjer. Det kunde sålunda ifrågasättas att gå vidare på den inslagna vägen med specialnämnder för olika förvaltningsområden och dessutom inrätta ett särskilt centralt samarbetsorgan. Alternativt kunde tänkas att slå ihop försvarets och kommunikationsverkens avtalsnämnder och bygga ut den sammanslagna nämnden till ett gemensamt förhandlingsorgan för hela förvaltningen. Beträffande dessa alternativa lösningar yttras i promemorian, att det förefaller som om en ensam avtalsnämnd skulle bli alltför stor och osmidig, om man — vilket i promemorian förutsättes såsom rimligt — skall låta varje verk med ett större antal arbetare få åtminstone en representant i förhandlingsinstitutionen. Det skulle därför enligt promemorian ligga närmare till hands att bibehålla och bygga ut systemet med specialnämnder — varvid hinder icke borde möta att gemensam ordförande liksom nu anlitas för olika nämnder — och därutöver inrätta ett centralt samarbetsorgan.

I promemorian ifrågasättes sålunda först inrättande av en ny avtalsnämnd att fungera inom civilförvaltningen vid sidan av kommunikationsverkens avtalsnämnd.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Av skäl som inledningsvis anförts är det angeläget, att åtgärder vidtagas för ett ytterligare samordnande av kollektivavtalsfrågornas handläggning inom statsförvaltningen. Den utredning, som företagits med utgångspunkt från departementspromemorian, visar också i den riktningen, att man bör åstadkomma en utbyggnad av den nuvarande, provisoriska organisationen och därvid även tillskapa ett organ för samordnande av förhandlingsverksamheten inom hela förvaltningen. Myndigheternas yttranden och förslagen förete vissa skiftningar i uppfattning beträffande den närmare konstruktionen av förhandlingsinstitutionen samt dennas befogenhet och arbetssätt. Den längst gående avvikelser från promemorians uppläggning innebär krigsmaterielverkets förslag att ställa statens kollektivavtalsförhandlingar under direkt kontroll av Kungl. Maj:t och införliva avtalsorganisationen med Kungl. Maj:ts kansli. För egen del är jag icke beredd att förorda en så radikal omläggning av ordningen för kollektivavtalsfrågornas handläggning, utan jag anser mig med stöd av det stora flertalet remissyttranden böra tillstyrka en lösning av frågan i närmare anslutning till departementspromemorians riktlinjer.

Såsom i promemorian föreslagits torde kostnaderna för den utbyggda förhandlingsinstitutionen, även till den del de belöpa på affärsverken, böra bestridas från anslag å riksstaten, vilket synes böra upptagas under sjunde huvudtiteln. Jag torde nu få framlägga förslag om äskande hos riksdagen av sådant anslag å tilläggsstat för det löpande budgetåret. Sedan anslagsfrågan prövats, torde jag få återkomma till frågan om instruktion och andra bestämmelser för förhandlingsinstitutionen. Anledning torde därvid givas att upptaga de i ärendet föreliggande detaljspörsmålen beträffande institutionens konstruktion, den närmare avgränsningen av dess verksamhetsområde samt förhållandet till de olika verken och arbetssättet. Dessa spörsmål böra under tiden underkastas ytterligare utredning. Jag vill emellertid i detta sammanhang förutskicka, att institutionen icke bör organiseras på sådant sätt, att den kommer att innebära en onödigt tyngande instansbildning, och att den icke heller får medföra hinder för att de många smärre tillämpningsfrågor, som uppkomma inom de olika arbetsområdena, få lösas på arbetsplatserna eller eljest inom respektive verk i huvudsakligen samma utsträckning och på samma sätt som sker inom de nu förefintliga avtalsnämndernas områden. Uppenbarligen måste även, när det gäller att pröva förhandlingsinstitutionens och myndigheternas inbördes befogenheter, hänsyn tagas till myndigheternas, och särskilt affärsverksstyrelsernas, driftsledande funktion och därmed förenade ansvar. Att hänsyn även tages till de bestående organisationsförhållandena på den allmänna arbetsmarknaden — på såväl arbetarnas som arbetsgivarnas sida — synes rimligt.

Vad angår den yttre organisationen, delar jag den i departementspromemorian uttalade och i remissyttrandena understrukna uppfattningen, att förhandlingsinstitutionen bör ställas under ledning av en ordförande, vilken fungerar som ledare av den samordnande verksamheten för hela avtalsområdet. Denne bör även vara ledare för det kansli, som bör inrättas gemensamt för hela avtalsområdet och i vilket det nuvarande sekretariatet för försvarets och kommunikationsverkens avtalsnämnder bör inordnas. I departementspromemorian har förordats, att ordföranden erhåller en relativt hög löneställning, varvid till jämförelse erinrats om avlöningvillkoren för befattningarna som ordförande och chef för statens sakrevision och för statens organisationsnämnd. För egen del är jag icke beredd att nu framlägga slutligt förslag om ordförandens löneställning, då denna fråga behöver ytter-

ligare granskas i samband med detaljplaneringen av den nya institutionen och även torde få göras i viss mån beroende på i vilken utsträckning och på vilket sätt han kan komma att bli verksam även inom de statliga bolagens avtalsområden. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde frågan få göras beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Vid denna böra de i departementspromemorian angivna jämförelsefallen vara utgångspunkten.

För närvarande äro ordförandesysslorna i försvarets och kommunikationsverkens avtalsnämnder förenade med årsarvoden jämte sammanträdesarvoden. Vid kollektivavtalsförhandlingar utgå dagarvoden till nämndernas ledamöter. Kostnaderna för ifrågavarande arvoden uppgingo under budgetåret 1945/46 till omkring 16 000 kronor. Det torde vara erforderligt att även i fortsättningen räkna med sådana arvoden. Dessa torde likaledes få fastställas av Kungl. Maj:t i samband med institutionens närmare utformning.

Vad angår sekretariatet torde som ledare av kansliarbetet närmast under den centrala institutionens ordförande erfordras en erfaren och i övrigt väl kvalificerad funktionär med heltidsanställning. Denne bör tills vidare avlönas med arvode. Även i fråga om detta arvode liksom beträffande anställningsvillkoren för den i övrigt erforderliga personalen torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter.

Med hänsyn till svårigheten att nu närmare beräkna medelsbehovet under olika avlönings- och omkostnadsposter torde de erforderliga anslagsmedlen tills vidare böra anvisas under ett förslagsanslag upptagande både avlöningar och omkostnader. Under förutsättning att institutionen kan träda i verksamhet vid årsskiftet, torde anslagsbehovet för innevarande budgetår få uppskattas till 40 000 kronor. Ett förslagsanslag å detta belopp torde sålunda böra äskas å tilläggsstat under sjunde huvudtiteln. Anslaget torde lämpligen kunna rubriceras Statens avtalsnämnder.

Vad slutligen angår frågan om en förhandlingsinstitution för de statliga bolagen, är denna fråga icke av beskaffenhet att påkalla närmare behandling i det nu förevarande sammanhanget. Jag får endast, under hänvisning till vad i departementspromemorian därom anförts, erinra att om den statliga institutionens ledare och kansli anlitas även för bolagens avtalsinstitution, härav betingade kostnader böra bestridas av bolagen.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts förslag avser en utbyggnad av den nuvarande provisoriska organisationen för handläggning av kollektivavtalsfrågor inom statsförvaltningen. Det är därvid avsett att dels åstadkomma en utvidgning av organisationen, vilken för närvarande omfattar vissa större förvaltningsgrenar, huvudsakligen inom försvaret och statens affärsverksamhet, dels tillskapa ett centralt samarbetsorgan med ett för hela förhandlingsverksamheten gemensamt kansli. Slutlig ställning har icke i detta sammanhang tagits till frågan om avtalsnämndernas befogenheter i förhållande till de närmast berörda myndigheterna. Inrättandet av en förhandlingsinstitution även för de statliga bolagen har ansetts böra bero på överenskommelse mellan bolagen. Denna fråga har ej behandlats i propositionen i vidare mån, än att departementschefen uttalat sig för principen, att om den statliga institutionens ledare och kansli anlitas även för bolagens avtalsinstitution, härav betingade kostnader böra bestridas av bolagen.

Utskottet tillstyrker, att den statliga avtalsorganisationen utbygges efter huvudsakligen de riktlinjer, vilka uppdragits i propositionen. För att organisa-

tionen skall fungera väl, kräves vilja till samarbete mellan avtalsnämnderna och de närmast berörda myndigheterna. Kontakt bör även upprätthållas med de statliga bolagen och deras eventuellt blivande avtalsinstitution liksom med organisationerna på den öppna arbetsmarknaden. I samband med äskande framdeles av anslag för avtalsnämndernas fortsatta verksamhet torde en redogörelse böra lämnas riksdagen för lösningen av de organisationsfrågor, vilka lämnats öppna i förevarande proposition.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens avtalsnämnder* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kronor. _

2:o) Upplysningsverksamhet i samband med uppbördsreformen. Vissa kostnader för uppbördsväsendet. Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 55 och 56) föreslagit riksdagen att å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 såsom förslagsanslag anvisa dels till Upplysningsverksamhet i samband med uppbördsreformen 160 000 kronor, dels ock till Vissa kostnader för uppbördsväsendet 300 000 kronor.

Med hänsyn till att det nya uppbördssystem, som träder i kraft den 1 januari 1947, bygger på medverkan av den enskilde har det ansetts nödvändigt att förbereda dess genomförande genom statlig upplysningsverksamhet. I första hand planeras utgivande av två broschyrer, avsedda för utdelning bland arbetsgivare respektive övriga skattskyldiga. Kostnaden för en upplaga å tillhoppa omkring 2 miljoner exemplar har uppskattats till i runt tal 150 000 kronor. Med hänsyn till önskvärdheten att av dessa medel kunna bestrida jämväl andra kostnader för publicitet i samband med uppbördsreformen har ett förslagsanslag å 160 000 äskats för ändamålet under rubriken Upplysningsverksamhet i samband med uppbördsreformen.

Kostnaden för upprättande, tryckning och distribution av de skattetabeller, vilka komma att erfordras för preliminärskattens beräkning, har uppskattats till i runt tal 200 000 kronor. Dessa medel ha ansetts böra utgå från ett nytt förslagsanslag under sjunde huvudtiteln med rubriken Vissa kostnader för uppbördsväsendet. Från detta anslag förutsattes jämväl komma att bestridas andra hithörande kostnader, såsom utgifter för den centrala uppbördsnämndens verksamhet och kostnader för tryckning av blanketter för preliminär självdeklaration, ansökan om preliminär B-skatt, befrielse från löneavdrag m. fl. blanketter. Dessa kostnader ha beräknats till i runt tal 100 000 kronor.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1946/47 såsom förslagsanslag anvisa

- a) till *Upplysningsverksamhet i samband med uppbördsreformen* 160 000 kronor;
- b) till *Vissa kostnader för uppbördsväsendet* 300 000 kronor.

Stockholm den 8 november 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Larsson, Bäckström, Karl Andersson, Gustaf Iwar Anderson, von Heland, fröken Andersson, herrar Johan Eric Ericson, Gustav Emil Andersson, Rosenberg och Gunnar Andersson; samt*

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund i Doverstorp, Eriksson i Stockholm, Bergström, Pettersson i Dahl, Malmborg i Skövde, Lindholm, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper och Birke.*
